

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

АНКЕТА ЗА КРЕДИТНАТА АКТИВНОСТ

ТРЕТ КВАРТАЛ, 2024 ГОДИНА

ОКТОМВРИ 2024 ГОДИНА

Содржина

1. Резиме на резултатите	2
2. Кредити на претпријатијата	2
2.1 Услови за кредитирање	2
2.2 Побарувачка на кредити.....	6
3. Кредити на домаќинствата	9
3.1 Услови за кредитирање	9
3.2 Побарувачка на кредити.....	13
4. Резултати од поединечните прашања	17
4.1 Кредити на претпријатијата	17
4.2 Кредити на домаќинствата	23

1. Резиме на резултатите¹

Кредити на претпријатијата

- Кредитна политика: нето-олеснување на вкупните кредитни услови, малку послабо во споредба со претходниот квартал.
- Кредитна побарувачка: нето-зголемување на побарувачката, слично како и во претходниот квартал.
- Очекувања за четвртиот квартал на 2024 година: засилено нето-олеснување на кредитните услови, при посилно нето-зголемување на побарувачката на корпоративните кредити.

Кредити на домаќинствата

- Кредитна политика: нето-олеснување на вкупните кредитни услови, слично како и во претходниот квартал.
- Кредитна побарувачка: посилно нето-зголемување на побарувачката, во споредба со претходниот квартал.
- Очекувања за четвртиот квартал на 2024 година: нето-олеснување на кредитните услови, при нето-зголемување на побарувачката на кредитите на домаќинствата.

2. Кредити на претпријатијата

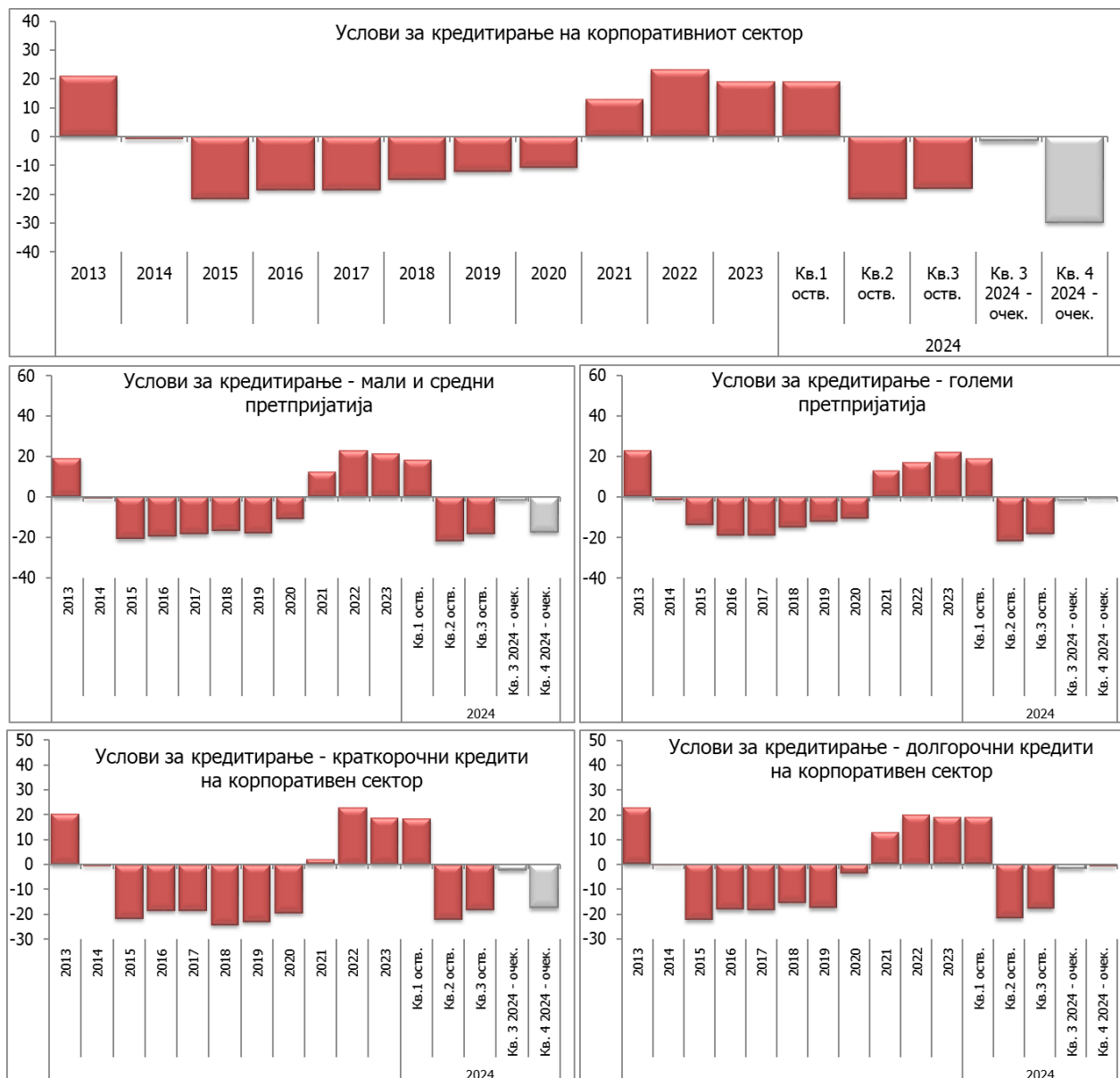
2.1 Услови за кредитирање

Во третиот квартал на 2024 година, Анкетата укажува на натамошно нето-олеснување на вкупните услови за одобрување корпоративни кредити, но малку поумерено во споредба со претходниот квартал. Сепак, голем процент од банките (околу 78%) укажуваат на непроменети кредитни услови. Нето-олеснувањето на условите за кредитирање на претпријатијата во третиот квартал е во согласност со очекувањата за нето-олеснување дадени од банките во претходната анкета, но многу посилно. За четвртиот квартал од 2024 година, се очекува засилено нето-олеснување на кредитните услови за одобрување корпоративни кредити.

¹ Со Анкетата се опфатени 12 банки и сите банки доставија одговори. Методологијата на Анкетата за кредитната активност е претставена во посебен прилог, којшто може да се најде на следнава врска: [Методологија на анкетата за кредитната активност](#)

Графикон 1

Услови за кредитирање при одобрување заеми или кредитни линии на претпријатијата (нето-процент*)

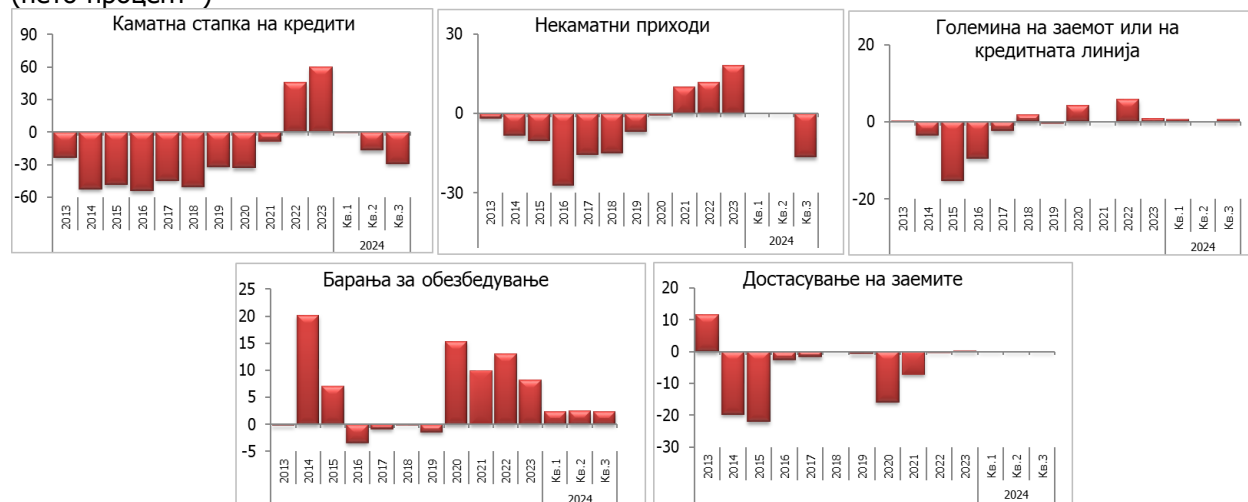
* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително се заострени“ и „делумно се заострени“ и збирот на процентите „делумно се олеснети“ и „значително се олеснети“. Позитивниот нето-процент укажува на заострување на условите за кредитирање на корпоративниот сектор, додека негативниот нето-процент укажува на олеснување на условите за кредитирање на корпоративниот сектор.

Анализирано од аспект на поединечните услови за кредитирање на претпријатијата, во третиот квартал на годината банките укажуваат дека кај каматната стапка и некаматните приходи се забележува нето-олеснување, при нето-заострување кај барањата за

обезбедување и големината на заемот или на кредитната линија. Кај условот достасување на заемите не се забележува промена во однос на претходната анкета.

Графикон 2

Промена на поединечните услови за кредитирање на корпоративниот сектор (нето-процент*)

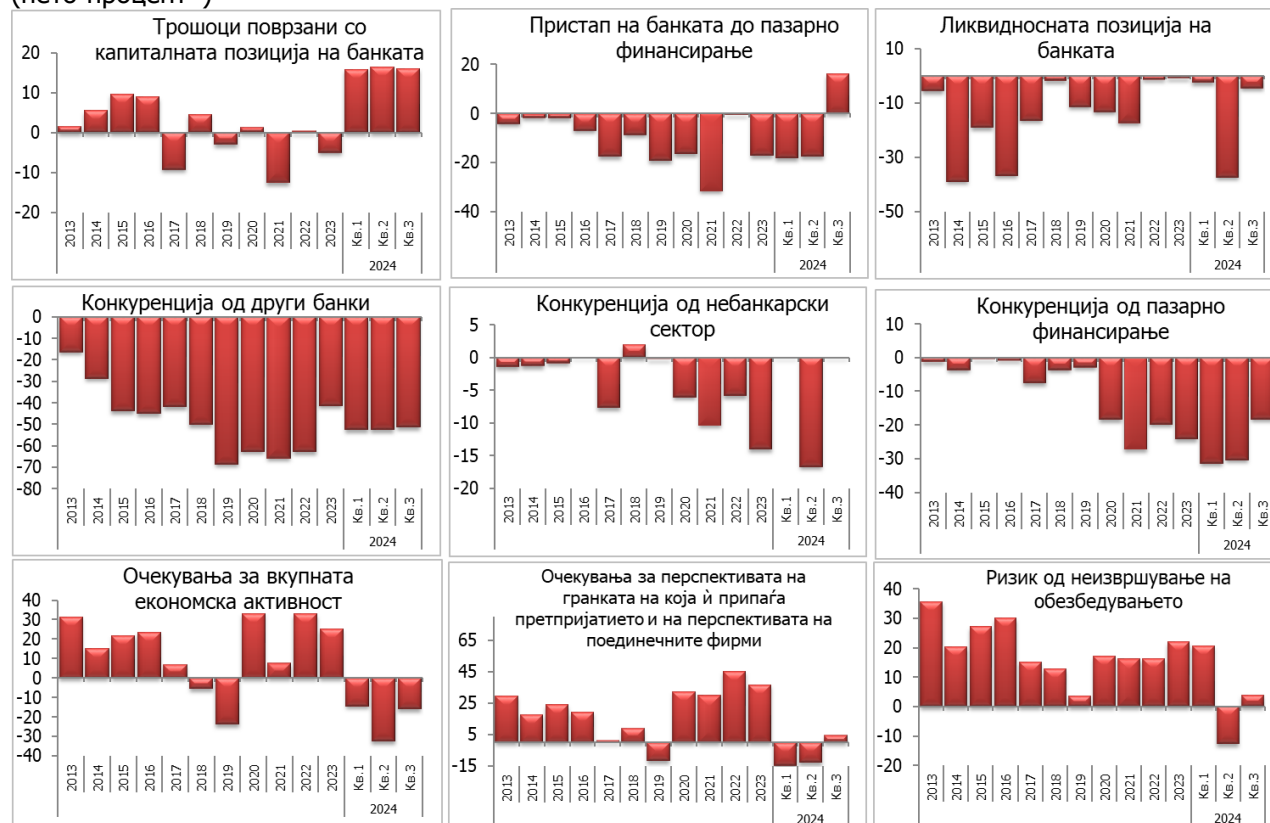

* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително се заострени“ и „делумно се заострени“ и збирот на процентите „делумно се олеснети“ и „значително се олеснети“. Позитивниот нето-процент укажува на дестимулативно влијание на конкретниот услов при кредитирањето на корпоративниот сектор, додека негативниот нето-процент укажува на стимулативно влијание на конкретниот услов при кредитирањето на корпоративниот сектор.

Од аспект на факторите од групата „трошоци на финансиските средства и ограничувања на билансот на состојба“, може да се забележи дека факторот „ликвидносна позиција на банката“ придонесува за мало нето-олеснување на кредитните услови, додека факторите „трошоци поврзани со капиталната позиција на банката“ и „пристап на банката до пазарното финансирање“ придонесуваат за нивно нето-заострување. Од групата „притисок од конкуренцијата“ кај факторите: „конкуренција од други банки“ и „конкуренција од пазарно финансирање“ се забележува нето-олеснување на кредитните услови. Притоа, во рамките на групата „согледување на ризикот“, факторот „очекувања на вкупната економската активност“ и понатаму придонесува за нето-олеснување на кредитните услови, додека факторите: „очекувања за перспективата на гранката на која ѝ припаѓа претпријатието и на перспективата на поединечните фирми“ и „ризикот од неизвршување на обезбедувањето“ придонесуваат за нето-заострување на кредитните услови.

Графикон 3

Фактори коишто предизвикуваат промена на условите за кредитирање на корпоративниот сектор (нето-процент*)

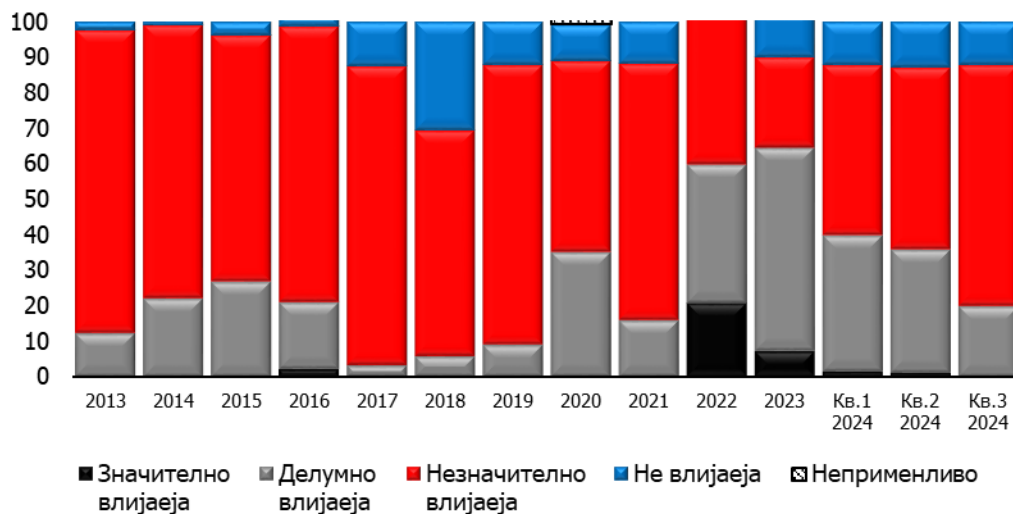

* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „--“ (значително придонесуваат за заострени услови за кредитирање) и „-“ (делумно придонесуваат за заострени услови за кредитирање) и збирот на „+“ (делумно придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање) и „++“ (значително придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање). Позитивниот нето-процент укажува на придонес на факторот кон заострување на условите за кредитирање на корпоративниот сектор, додека негативниот нето-процент укажува на придонес на факторот кон олеснување на условите за кредитирање на корпоративниот сектор.

Од аспект на влијанието на монетарната политика врз условите за кредитирање на корпоративниот сектор во третиот квартал од годината, околу 20% од банките укажуваат дека промените во монетарната политика влијаеле делумно врз нивната каматна политика (35% во претходниот квартал), додека околу 68% од банките укажуваат на нејзино незначително влијание (51% во претходната анкета). Во оваа анкета, околу 12% од банките одговориле дека промените во монетарната политика не влијаеле врз нивната каматна политика (слично како и во претходната анкета од околу 13%).

Графикон 4

Влијание на промените на монетарната политика врз каматната политика при одобрувањето кредити на корпоративниот сектор

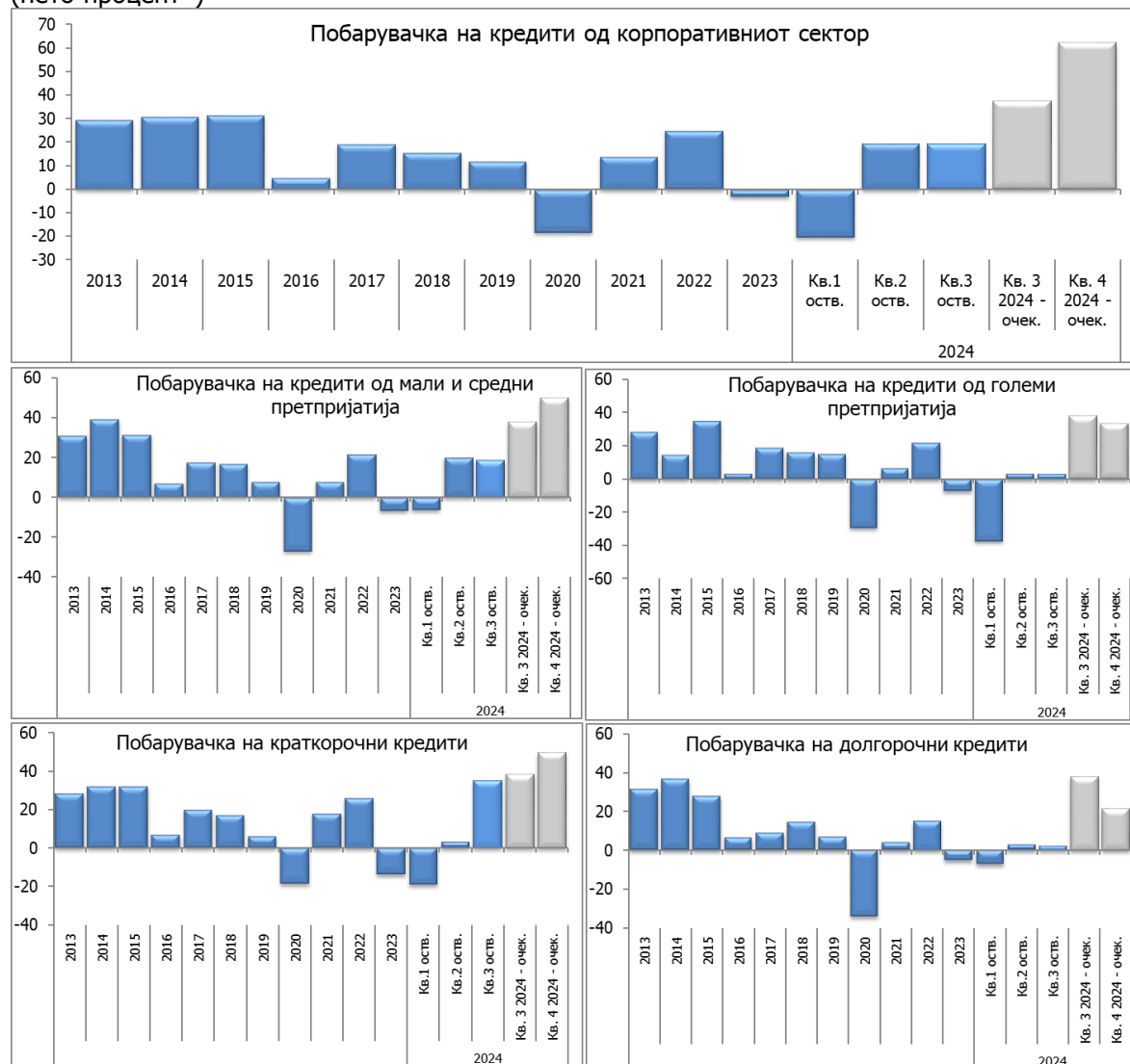

2.2 Побарувачка на кредити

Во третиот квартал на 2024 година, Анкетата укажува на нето-зголемување на побарувачката на корпоративните кредити, слично како и во претходниот квартал. Нето-зголемувањето на побарувачката во третиот квартал е послабо од очекувањата за нето-зголемување наведени во претходната анкета. За четвртиот квартал од 2024 година, банките очекуваат засилено нето-зголемување на кредитната побарувачка од страна на претпријатијата.

Графикон 5

Промена на побарувачката на кредитите од страна на претпријатијата
(нето-процент*)

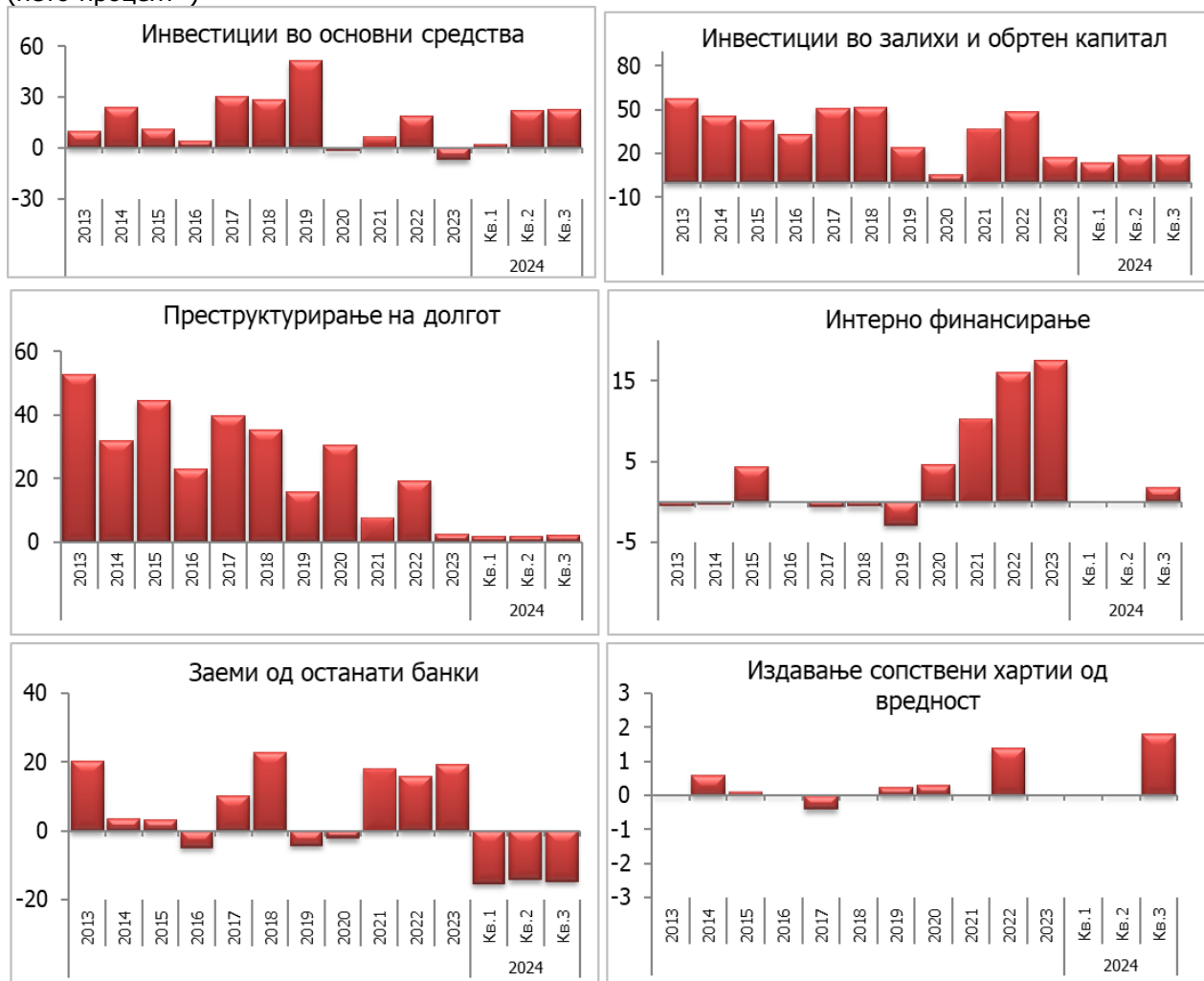
* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително е зголемена“ и „делумно е зголемена“ и збирот на процентите „делумно е намалена“ и „значително е намалена“. Позитивниот нето-процент укажува на зголемување на побарувачката на кредити, додека негативниот нето-процент укажува на намалување на побарувачката на кредити.

Анализирано од аспект на факторите коишто влијаат врз побарувачката на корпоративните кредити, може да се забележи дека сите фактори од групите поврзани со „потребите од финансирање“² придонесуваат за нето-зголемување на кредитната побарувачка. Од друга страна, во групата „употреба на алтернативно финансирање“, факторите „интерно финансирање“ и „издавање сопствени хартии од вредност“ придонесуваат за нето-зголемување на побарувачката на корпоративните кредити, додека факторот „заеми од останатите банки“ придонесува за нето-намалување.

² Инвестиции во основни средства, инвестиции во залихи и обртен капитал и реструктурирање на долгот.

Графикон 6

Фактори коишто предизвикуваат промена на побарувачката на кредитите на корпоративниот сектор (нето-процент*)

* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „++“ (значително придонесува за повисока побарувачка) и „+“ (делумно придонесува за повисока побарувачка) и збирот на „-“ (делумно придонесува за намалување на побарувачката) и „--“ (значително придонесува за намалување на побарувачката). Позитивниот нето-процент укажува на придонес на факторот кон зголемување на побарувачката на кредити на корпоративниот сектор, додека негативниот нето-процент укажува на придонес на факторот кон намалување на побарувачката на кредити на корпоративниот сектор.

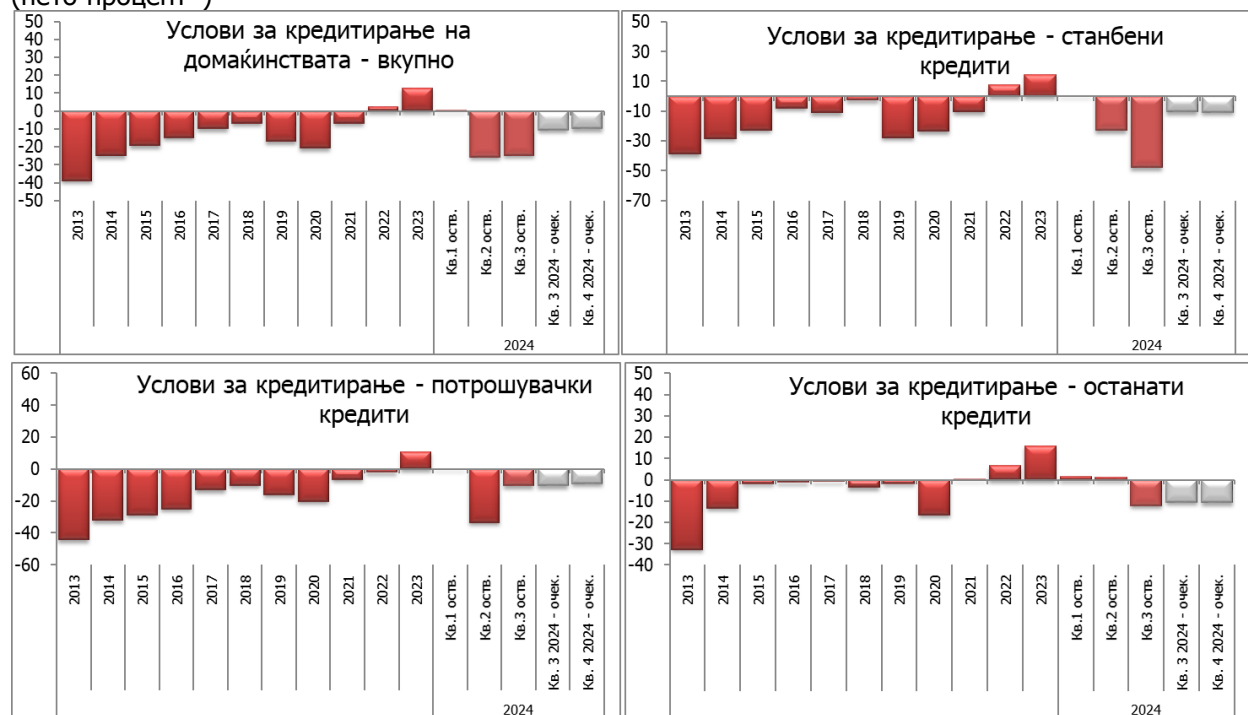
3. Кредити на домаќинствата

3.1 Услови за кредитирање

Во текот на третиот квартал од 2024 година, банките укажуваат на натамошно нето-олеснување на вкупните кредитни услови кај домаќинствата, слично како и во претходниот квартал. Нето-олеснувањето на кредитните услови во третиот квартал е посилно во споредба со очекувањата на банките за овој квартал дадени во претходната анкета. За четвртиот квартал од 2024 година, банките очекуваат натамошно, но поумерено нето-олеснување на кредитните услови кај вкупните кредити на домаќинствата.

Графикон 7

Услови за кредитирање при одобрувањето кредити на домаќинствата (нето-процент*)

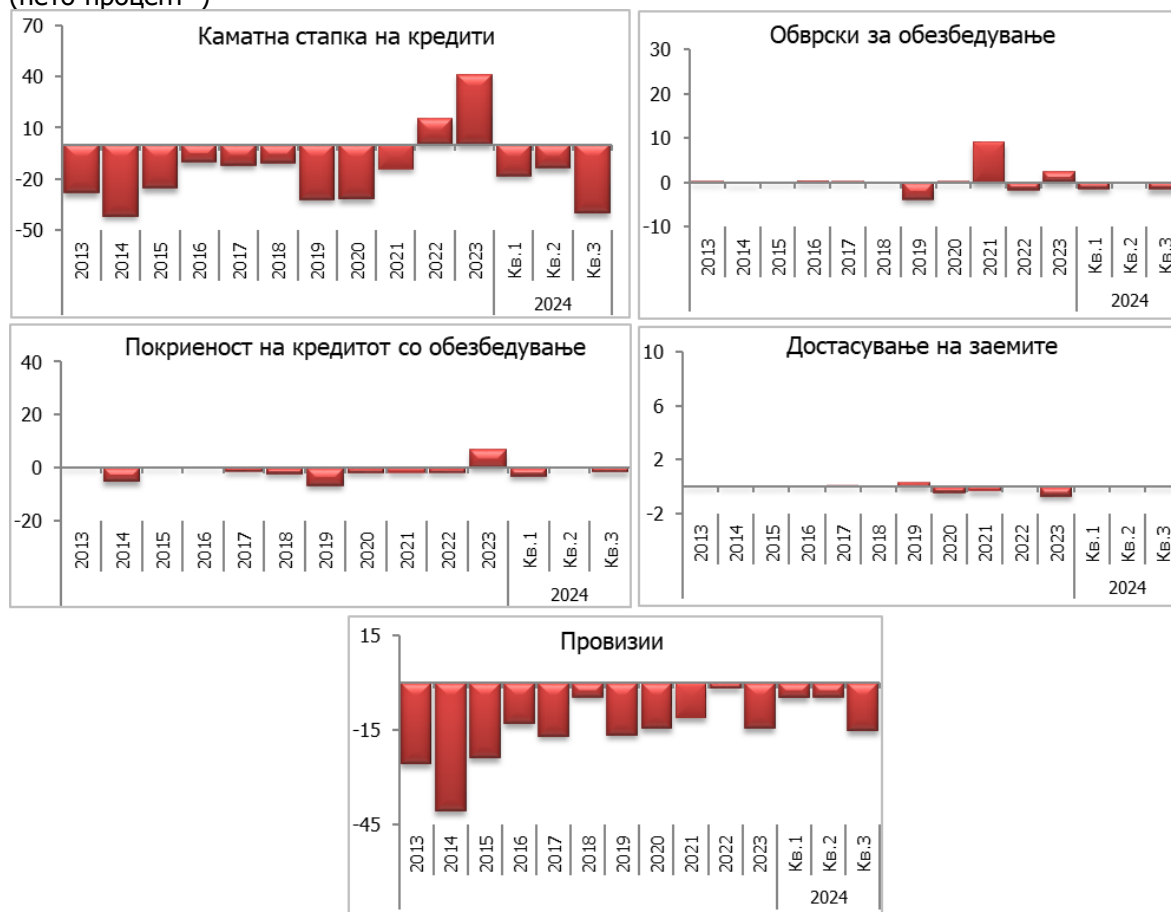
* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително се заострени“ и „делумно се заострени“ и збирот на процентите „делумно се олеснети“ и „значително се олеснети“. Позитивниот нето-процент укажува на заострување на условите за кредитирање на домаќинствата, додека негативниот нето-процент укажува на олеснување на условите за кредитирање на домаќинствата.

Анализирано од аспект на поединечните кредитни услови, се забележува нето-олеснување кај каматните стапки на станбените и потрошувачките кредити. Кај станбените кредити, банките одговориле дека провизиите и натаму придонесуваат за нето-олеснување, додека мало нето-олеснување се забележува и кај останатите услови (обврски за обезбедување и покриеност на кредитот со обезбедување), при непроменетост кај достасувањата на заемите. Кај потрошувачките кредити, умерено нето-олеснување се забележува кај останатите кредитни услови³.

³ Обврски за обезбедување, достасувања на заемите и обврски за обезбедување и некаматни приходи.

Графикон 8

Поединечни кредитни услови при одобрување станбени кредити
(нето-процент*)

* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително се заострени“ и „делумно се заострени“ и збирот на процентите „делумно се олеснети“ и „значително се олеснети“. Позитивниот нето-процент укажува на заострување на условите за одобрување станбени кредити на домаќинствата, додека негативниот нето-процент укажува на олеснување на условите за одобрување станбени кредити на домаќинствата.

Графикон 9

Поединечни кредитни услови при одобрување потрошувачки кредити
(нето-процент*)

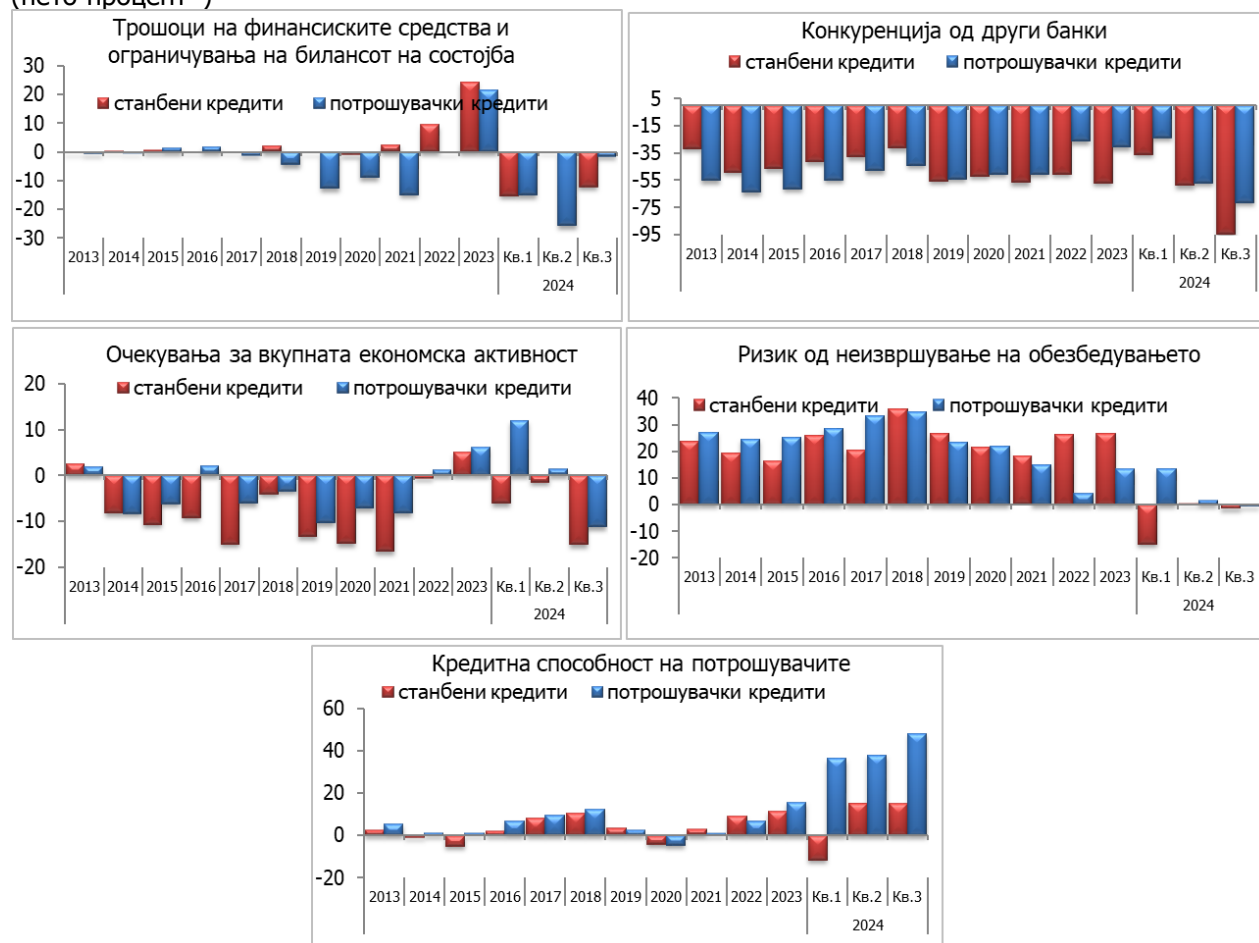

* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително се заострени“ и „делумно се заострени“ и збирот на процентите „делумно се олеснети“ и „значително се олеснети“. Позитивниот нето-процент укажува на заострување на условите за одобрување потрошувачки кредити на домаќинствата, додека негативниот нето-процент укажува на олеснување на условите за одобрување потрошувачки кредити на домаќинствата.

Во однос на факторите коишто предизвикуваат промена на условите за одобрување кредити на домаќинствата, банките укажуваат дека „конкуренцијата од другите банки“ и натаму е главниот фактор којшто придонесува за нето-олеснување на кредитните услови кај станбените и кај потрошувачките кредити, посилно во споредба со претходниот квартал. „Трошоците на финансиските средства и ограничувањата на билансот на состојба“ придонесуваат за нето-олеснување кај двата вида кредити. Од факторите од групата „согледување на ризикот“, кај повеќето фактори се забележува дека придонесуваат за нето-олеснување на условите и кај станбените и кај потрошувачките кредити, со исклучок само на факторот „кредитна способност на потрошувачите“, којшто придонесува за нето-заострување на кредитните услови кај двата вида кредити.

Графикон 10

Фактори коишто предизвикуваат промена на условите за одобрување на станбените и потрошувачките кредити (нето-процент*)

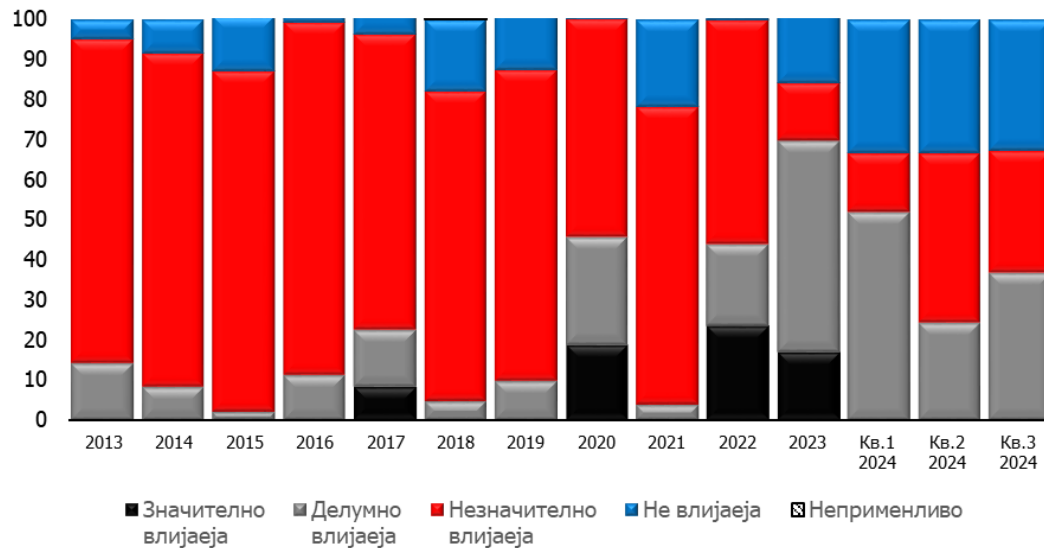

* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „-“ (значително придонесуваат за заострени услови за кредитирање) и „+“ (делумно придонесуваат за заострени услови за кредитирање) и збирот на „+“ (делумно придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање) и „++“ (значително придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање). Позитивниот нето-процент укажува на заострување на условите за кредитирање на домаќинствата, додека негативниот нето-процент укажува на олеснување на условите за кредитирање на домаќинствата.

Од аспект на влијанието на промените на монетарната политика врз каматната политика на банките при одобрувањето кредити на домаќинствата, околу 37% укажале дека промените во монетарната политика делумно влијаеле врз нивната каматна политика (24% во претходната анкета). Истовремено, околу 30% од банките укажале дека промените во монетарната политика незначително влијаеле врз нивната каматна политика во овој период (43% во претходната анкета), додека околу 33% од банките одговориле дека промените во монетарната политика не влијаеле врз каматната политика на банките (исто како во претходната анкета).

Графикон 11

Влијание на промените на монетарната политика врз каматната политика при одобрувањето кредити на домаќинствата

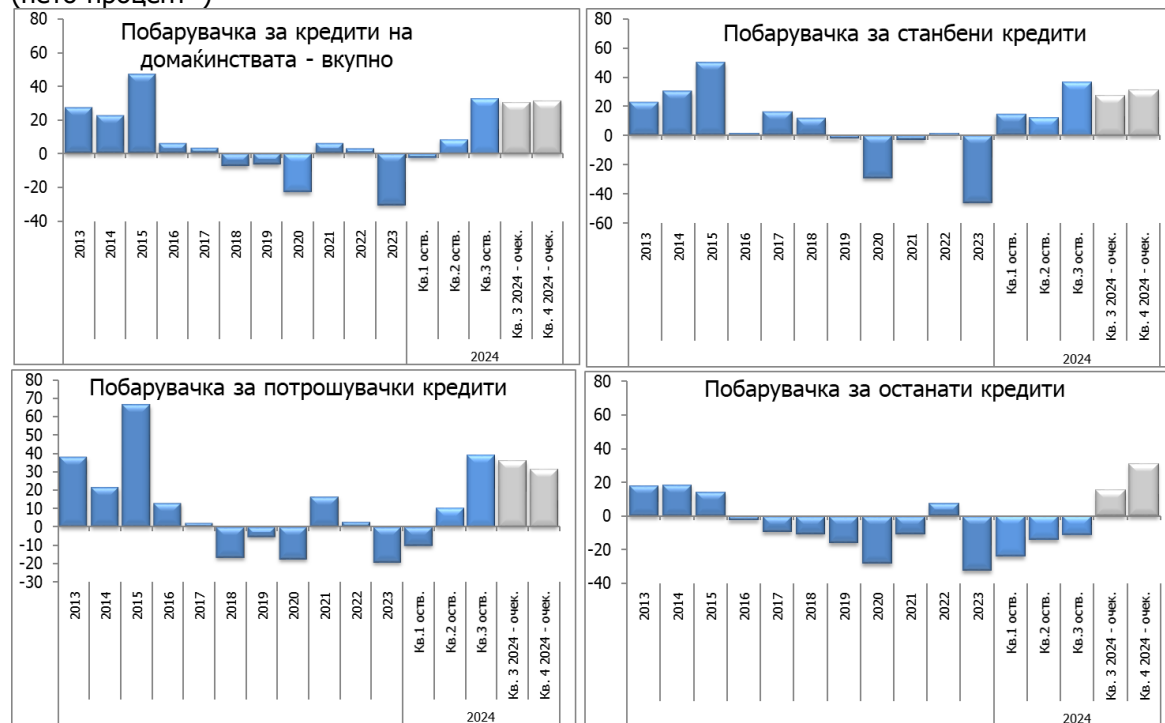

1.1 Побарувачка на кредити

Во третиот квартал на 2024 година, Анкетата укажува на посилно нето-зголемување на побарувачката на вкупните кредити на секторот „домаќинства“, во споредба со претходниот квартал. Нето-зголемувањето на побарувачката на вкупните кредити на домаќинствата во овој квартал е во согласност со очекувањата дадени од страна на банките во претходната анкета. Во четвртиот квартал од 2024 година, банките очекуваат натамошно нето-зголемување на побарувачката на вкупните кредити од страна на домаќинствата.

Графикон 12

Промена на побарувачката на кредитите од страна на домаќинствата
(нето-процент*)

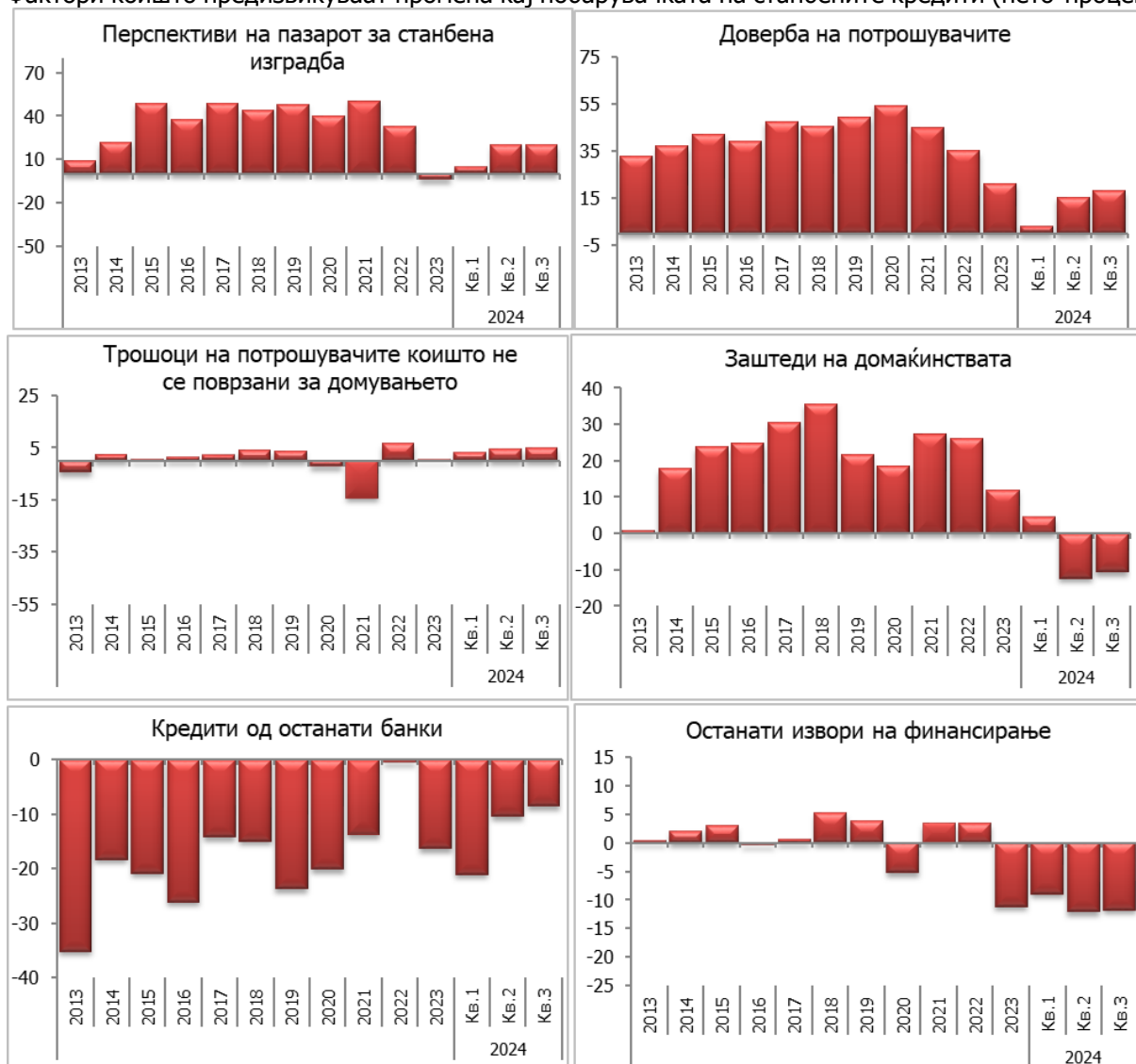

* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително е зголемена“ и „делумно е зголемена“ и збирот на процентите „делумно е намалена“ и „значително е намалена“. Позитивниот нето-процент укажува на зголемување на побарувачката на кредити, додека негативниот нето-процент укажува на намалување на побарувачката на кредити.

Фактори коишто делуваат врз нето-зголемување на побарувачката на станбените кредити се „перспективите на пазарот за станбена изградба“, „довербата на потрошувачите“ и „трошоците на потрошувачите коишто не се поврзани со домувањето“. Што се однесува до останатите фактори, тие придонесуваат за нето-намалување на кредитната побарувачка кај станбените кредити.

Графикон 13

Фактори коишто предизвикуваат промена кај побарувачката на станбените кредити (нето-процент*)

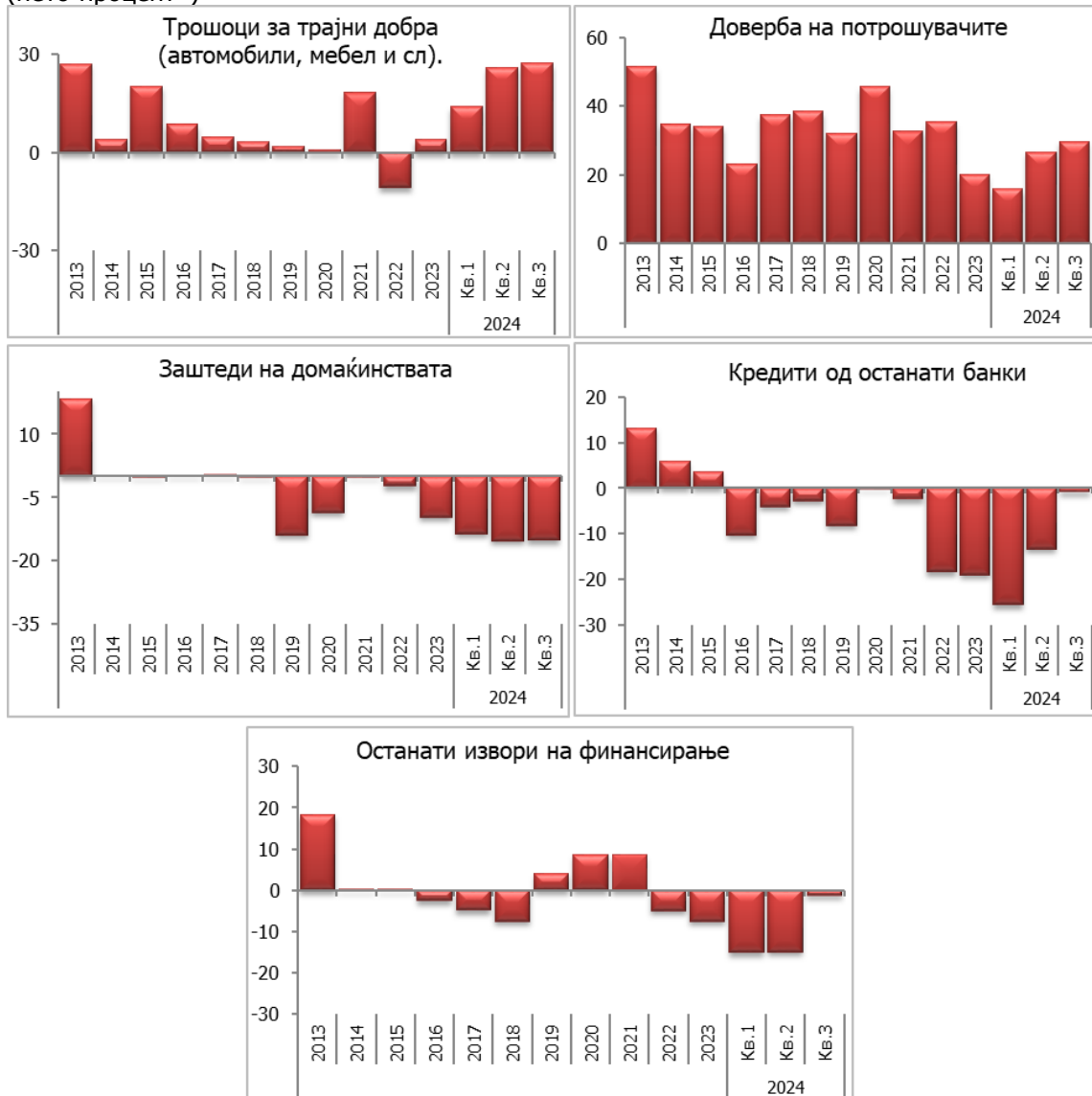
* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „++“ (значително придонесува за повисока побарувачка) и „+“ (делумно придонесува за повисока побарувачка) и збирот на „-“ (делумно придонесува за намалување на побарувачката) и „--“ (значително придонесува за намалување на побарувачката). Позитивниот нето-процент укажува на придонес на факторот кон зголемување на побарувачката на станбени кредити, додека негативниот нето-процент укажува на придонес на факторот кон намалување на побарувачката на станбени кредити.

Од факторите коишто делуваат врз побарувачката на потрошувачките кредити, „трошоците за трајни добра“ и „довербата на потрошувачите“ придонесуваат за нето-зголемување на побарувачката, додека останатите фактори („заштеди на домаќинствата“, „кредити од останати банки“ и „останати извори на финансирање“) придонесуваат за нето-намалување на побарувачката.

Графикон 14

Фактори коишто предизвикуваат промена кај побарувачката на потрошувачките и останатите кредити

(нето-процент*)

* Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „++“ (значително придонесува за повисока побарувачка) и „+“ (делумно придонесува за повисока побарувачка) и збирот на „-“ (делумно придонесува за намалување на побарувачката) и „--“ (значително придонесува за намалување на побарувачката). Позитивниот нето-процент укажува на придонес на факторот кон зголемување на побарувачката на потрошувачки и останати кредити, додека негативниот нето-процент укажува на придонес на факторот кон намалување на побарувачката на потрошувачки и останати кредити.

ПРИЛОГ 1⁴

2. Резултати од поединечните прашања

2.1 Кредити на претпријатијата

1. Како се променети условите за кредитирање на Вашата банка,
од аспект на одобрувањето кредити на претпријатијата во изминатите три месеци?

	Вкупно		Кредити на малите и средните претпријатија		Кредити на големите претпријатија		Краткорочни кредити		Долгорочни кредити	
	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024
Значително се заострени										
Делумно се заострени		1,8		1,8		1,8		1,8		1,8
Во основа останаа непроменети	78,3	78,4	78	78,1	78,3	78,4	78,0	78,1	78,3	78,4
Делумно се олеснети	21,6	19,8	21,9	20,1	21,6	19,8	21,9	20,1	21,6	19,8
Значително се олеснети										
Неприменливо										
Вкупно	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Нето-процент	-21,6	-18,0	-21,9	-18,3	-21,6	-18,0	-21,9	-18,3	-21,6	-18,0
Број на банки коишто одговориле	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12

Нето-процентот преставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително се заострени“ и „делумно се заострени“, и збирот на процентите „делумно се олеснети“ и „значително се олеснети“.

⁴ Временска серија од податоците на Анкетата за кредитната активност може да се најде на следнава врска: [Анкета за кредитната активност - временска серија](#)

2. Како влијаеја долунаведените фактори врз условите за кредитирање на Вашата банка, од аспект на одобрувањето кредити на претпријатијата во изминатите три месеци (се однесува на одговорот на прашањето 1 во колоната „вкупно“)? Ве молиме оценете го придонесот за заострувањето или олеснувањето на кредитните стандарди користејќи ја следнава скала:

-- = значително придонесуваат за заострени услови за кредитирање

- = делумно придонесуваат за заострени услови за кредитирање

0 = придонесуваат за непроменетост на условите за кредитирање

+ = делумно придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање

++ = значително придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање

НП = неприменливо

	--	-	o	+	++	НП	Нето-процент	
							Кв.2 2024	Кв.3 2024
А) Трошоци на финансиските средства и ограничувања на билансот на состојба								
-Трошоци поврзани со капиталната позиција на Вашата банка		17,0	82,1	0,9			16,4	16,1
-Пристап на банката до пазарно финансирање (на пример, на пазарот на пари)		17,9	80,3	1,8			-17,5	16,1
-Ликвидносната позиција на Вашата банка		17,0	61,4	19,8	1,8		-37,3	-4,6
Б) Притисок од конкуренција								
-Конкуренција од другите банки			48,7	34,2	17,1		-52,5	-51,3
-Конкуренција од небанкарски сектор			100				-16,7	0,0
-Конкуренција од пазарното финансирање			81,7	18,3			-30,4	-18,3
В) Согледување за ризикот								
-Очекувања за вкупната економска активност		3,9	76,3	19,8			-32,5	-15,9
- Очекувања за перспективата на гранката на која ѝ припаѓа претпријатието и на перспективата на поединечните фирми		4,5	95,5				-12,7	4,5
-Ризик од неизвршување на обезбедувањето	1,8	2,1	96,1				-12,7	3,9
Г) Останати фактори, Ве молиме наведете ги								

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „--“ (значително придонесуваат за заострени услови за кредитирање) и „-“ (делумно придонесуваат за заострени услови за кредитирање) и збирот на „+“ (делумно придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање) и „++“ (значително придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање).

3. Ве молиме оценете ја важноста на одделните фактори при процената на кредитната способност на претпријатијата.

-- = потполно неважни

- = делумно важни

0 = важни

+ = многу важни

++ = исклучително важни

НП = неприменливо

	--	-	0	+	++	НП	Нето-процент	
							Кв.2 2024	Кв.3 2024
Познавање на клиентот преку деловен однос			0,5	34,0	65,5		98,8	99,5
Проценет бонитет на клиентот			16,5	13,6	69,9		83,6	83,5
Лојалност кон банката			65,9	31,4	2,7		34,2	34,1
Капиталната моќ на клиентот			28,9	49,8	21,3		87,6	71,1
Приходите на клиентот			17,0	44,6	38,4		100	83,0
Квалитетот на инвестицискиот проект			17,0	61,0	22,0		99,4	83,0
Квалитетот на управувањето во претпријатието		16,5	0,5	47,0	36,0		79,6	66,5
Вредноста на хипотеката			76,9	21,6	1,5		39,6	23,1
Приходната/капиталната моќ на гарантите			77,4	20,8	1,8		4,4	22,6
Висината на учеството во финансирањето			78,0	20,8	1,2		22,4	22,0
Останати фактори, Ве молиме наведете ги								

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „++“ (исклучително важни) и „+“ (многу важни) и збирот на „-“ (делумно важни) и „--“ (потполно неважни).

4. Како се променети условите на Вашата банка, од аспект на одобрувањето кредити на претпријатијата во изминатите три месеци? Ве молиме оценете го секој фактор користејќи ја скалата:

-- = значително се заострени

- = делумно се заострени

0 = во основа се непроменети

+ = делумно се олеснети

++ = значително се олеснети

НП = неприменливо

	--	-	0	+	++	НП	Нето-процент	
							Кв.2 2024	Кв.3 2024
А) Каматна стапка на кредитите			70,9	29,1			-16,6	-29,1
Б) Останати услови и рокови								
-Некаматни приходи			84	16,5			0,0	-16,5
-Големина на заемот или на кредитната линија		0,6	99				0,0	0,6
-Барања за обезбедување	1,8	0,6	97,6				2,5	2,4
-Достасување на заемите			100				0,0	0,0
В) Останати фактори, Ве молиме наведете ги								

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „--“ (значително се заострени) и „-“ (делумно се заострени) и збирот на „+“ (делумно се олеснети) и „++“ (значително се олеснети).

5. Каково влијание имаа промените во монетарната политика врз Вашата каматна политика (камати на новоодобрените кредити на претпријатијата) во последните три месеци?

	Вкупно		Кредити на малите и средните претпријатија		Кредити на големите претпријатија		Краткорочни кредити		Долгорочни кредити	
	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024
Значително влијаеја	1,0		1,0		1,0		1,0		1,0	
Делумно влијаеја	34,8	19,9	52,8	19,9	34,8	19,9	34,8	19,9	52,8	19,9
Незначително влијаеја	51,3	67,7	33,3	67,7	51,3	67,7	51,3	67,7	33,3	67,7
Не влијаеја	12,8	12,4	12,8	12,4	12,8	12,4	12,8	12,4	12,8	12,4
Неприменливо										
Вкупно	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Нето-процент	-11,8	-12,4	-11,8	-12,4	-11,8	-12,4	-11,8	-12,4	-11,8	-12,4
Број на банки коишто одговориле	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12

Нето-процентот претставува разлика помеѓу процентите „значително влијаеја“ и „не влијаеја“.

6. Како се промени побарувачката на кредити од страна на претпријатијата во последните три месеци, исклучувајќи ги вообичаените сезонски промени?

	Вкупно		Кредити на малите и средните претпријатија		Кредити на големите претпријатија		Краткорочни кредити		Долгорочни кредити	
	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024
Значително е намалена										
Делумно е намалена	17,3	17,4	17,3	18,1	17,3	17,4	17,3	1,6	17,3	17,4
Во основа остана непроменета	45,8	46	45,1	45,3	62,3	62,3	61,8	61,8	62,3	62,8
Делумно е зголемена	36,8	36,6	37,5	36,6	20,3	20,3	20,8	36,6	20,3	19,8
Значително е зголемена										
Неприменливо										
Вкупно	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Нето-процент	19,5	19,2	20,2	18,5	3,0	2,9	3,5	35,0	3,0	2,4
Број на банки коишто одговориле	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително е зголемена“ и „делумно е зголемена“ и збирот на процентите „делумно е намалена“ и „значително е намалена“.

7. Како влијаеја наведените фактори врз побарувачката на кредити од страна на претпријатијата (се однесува на одговорот на прашањето 6 во колоната „вкупно“)? Ве молиме оценете го секој фактор употребувајќи ја скалата:

-- = значително придонесува за намалување на побарувачката

- = делумно придонесува за намалување на побарувачка

0 = придонесува за непроменетост на побарувачката

+ = делумно придонесува за зголемување на побарувачката

++ = значително придонесува за повисока побарувачка

НП = неприменливо

	--	-	o	+	++	НП	Нето-процент	
							Кв.2 2024	Кв.3 2024
А) Потреби од финансирање								
- Инвестиции во основни средства		17,4	42,7	39,3	0,6		22,2	22,5
-Инвестиции во залихи и обртен капитал		0,9	79,5	0,7	18,9		18,7	18,7
-Преструктурирање на долгот			97,7	2,3			1,8	2,3
Б) Употреба на алтернативно финансирање								
-Интерно финансирање			98	1,8			0,0	1,8
-Заеми од останати банки		16,5	81,7		1,8		-14,2	-14,7
-Издавање сопствени хартии од вредност			98	1,8			0,0	1,8
В) Останати фактори, Ве молиме наведете ги								

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „++“ (значително придонесува за повисока побарувачка) и „+“ (делумно придонесува за повисока побарувачка) и збирот на „-“ (делумно придонесува за намалување на побарувачката) и „--“ (значително придонесува за намалување на побарувачката).

8. Ве молиме наведете каква промена очекувате кај условите за кредитирање на Вашата банка во следните три месеци, од аспект на одобрувањето кредити на претпријатијата.

	Вкупно		Кредити на малите и средните претпријатија		Кредити на големите претпријатија		Краткорочни кредити		Долгорочни кредити	
	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024
Значително ќе се заострат										
Делумно ќе се заострат										
Во основа ќе останат непроменети	98,3	70,2	98,3	82,6	98,3	99,1	97,6	82,6	98,3	99,1
Делумно ќе се олеснат	1,6	29,8	1,6	17,4	1,6	0,9	2,3	17,4	1,6	0,9
Значително ќе се олеснат										
Неприменливо										
Вкупно	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Нето-процент	-1,6	-29,8	-1,6	-17,4	-1,6	-0,9	-2,3	-17,4	-1,6	-0,9
Број на банки коишто одговориле	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително ќе се заострат“ и „делумно ќе се заострат“, и збирот на процентите „делумно ќе се олеснат“ и „значително ќе се олеснат“.

9. Ве молиме наведете каква промена очекувате кај побарувачката на кредити од страна на претпријатијата во следните три месеци (исклучувајќи ги вообичаените сезонски промени).

	Вкупно		Кредити на малите и средните претпријатија		Кредити на големите претпријатија		Краткорочни кредити		Долгорочни кредити	
	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024
Значително ќе се намали										
Делумно ќе се намали										
Во основа ќе остане непроменета	62,4	37,7	62,1	50,1	61,9	66,4	61,4	50,1	61,9	78,6
Делумно ќе се зголеми	37,5	62,3	37,8	49,9	38	33,6	38,5	49,9	38	21,4
Значително ќе се зголеми										
Неприменливо										
Вкупно	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Нето-процент	37,5	62,3	37,8	49,9	38,0	33,6	38,5	49,9	38,0	21,4
Број на банки коишто одговориле	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително ќе се зголеми“ и „делумно ќе се зголеми“ и збирот на процентите „делумно ќе се намали“ и „значително ќе се намали“.

2.2 Кредити на домаќинствата

10. Како се променети условите за кредитирање на Вашата банка од аспект на одобрувањето кредити на домаќинствата во изминатите три месеци?

	Вкупно		Станбени кредити		Потрошувачки кредити		Останати кредити	
	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024
Значително се заострени								
Делумно се заострени	1,4	0,9	1,4		1,4	1,7	1,4	
Во основа останаа непроменети	71,4	73,5	74,3	52	63,6	86,1	98,6	87,8
Делумно се олеснети	27,2	25,6	24,3	48	35	12,2		12,2
Значително се олеснети								
Неприменливо								
Вкупно	100	100	100	100	100	100	100	100
Нето-процент	-25,8	-24,7	-22,9	-48,0	-33,6	-10,5	1,4	-12,2
Број на банки коишто одговориле	12	12	12	12	12	12	12	12

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително се заострени“ и „делумно се заострени“, и збирот на процентите „делумно се олеснети“ и „значително се олеснети“.

11. Како влијаеја долунаведените фактори врз условите за кредитирање на Вашата банка во поглед на одобрувањето станбени кредити на домаќинствата во изминатите три месеци (се однесува на одговорот на прашањето 10)? Ве молиме оценете го придонесот на наведените фактори за заострувањето или олеснувањето на условите за кредитирање користејќи ја следнава скала:

-- = значително придонесуваат за заострени услови за кредитирање

- = делумно придонесуваат за заострени услови за кредитирање

0 = придонесуваат за непроменетост на условите за кредитирање

+ = делумно придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање

++ = значително придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање

НП = неприменливо

	--	-	o	+	++	НП	Нето-процент	
							Кв.2 2024	Кв.3 2024
А) Трошоци на финансиските средства и ограничувања на билансот			87,8	12,2			0,0	-12,2
Б) Притисок од конкуренција								
-Конкуренција од други банки			5,4	90,1	4,5		-58,8	-94,6
В) Согледувања за ризикот								
-Очекувања за вкупната економска активност		1,6	81,7	16,7			-1,5	-15,1
-Ризик од неизвршување на обезбедувањето		1,6	95,5	2,9			0,5	-1,3
-Кредитна способност на потрошувачите		15,0	85,0				15,3	15,0
Г) Останати фактори, Ве молиме наведете ги								

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „--“ (значително придонесуваат за заострени услови за кредитирање) и „-“ (делумно придонесуваат за заострени услови за кредитирање) и збирот на „+“ (делумно придонесуваат за олеснување на условите) и „++“ (значително придонесуваат за олеснување на условите).

12. Ве молиме оценете ја важноста на одделните фактори при процената на кредитната способност на домаќинствата.

-- = потполно неважни

- = делумно важни

o = важни

+ = многу важни

++ = исклучително важни

НП = неприменливо

	--	-	o	+	++	НП	Нето-процент	
							Кв.2 2024	Кв.3 2024
Познавање на клиентот преку деловен однос			75,0	6,0	19,0		23,2	25,0
Проценет бонитет на клиентот				62,7	37,3		100	100,0
Лојалност кон банката			74,5	17,0	8,5		10,5	25,5
Капиталната моќ на клиентот		25,0	24,4	23,4	27,2		25,3	25,6
Приходите на клиентот				38,9	61,1		100	100
Квалитет на управувањето во претпријатието во кое е вработен клиентот	25,0	13,4	39,2	7,3	15,1		7,7	-16,0
Вредност на хипотеката		13,4	13,2	26,0	47,4		97,7	60,0
Приходна/капитална моќ на гарантите			49,7	20,7	29,6		50,4	50,3
Висина на учеството во финансирањето			51,9	45,2	2,9		46,3	48,1
Останати фактори, Ве молиме наведете ги								

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „++“ (исклучително важни) и „+“ (многу важни) и збирот на „-“ (делумно важни) и „--“ (потполно неважни).

13. Какво влијание имаа промените во монетарната политика врз Вашата каматна политика (камати на новоодобрени кредити на домаќинствата) во последните три месеци?

	Вкупно		Станбени кредити		Потрошувачк и кредити		Краткорочни кредити		Долгорочни кредити	
	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024
Значително влијаеја										
Делумно влијаеја	24,1	36,6	24,1	50,0	24,1	36,6	24,1	36,6	24,1	36,6
Незначително влијаеја	42,5	30,4	42,5	17	42,5	30,4	42,5	30,4	42,5	30,4
Не влијаеја	33,4	33	33,4	33	33,4	33	33,4	33	33,4	33
Неприменливо										
Вкупно	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Нето-процент	-33,4	-33,0	-33,4	-33,0	-33,4	-33,0	-33,4	-33,0	-33,4	-33,0
Број на банки коишто одговориле	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12

Нето-процентот претставува разлика помеѓу процентите „значително влијаеја“ и „не влијаеја“.

14. Како се променети условите на Вашата банка, од аспект на одобрувањето станбени кредити на домаќинствата, во изминатите три месеци? Ве молиме оценете го секој фактор користејќи ја скалата:

-- = значително се заострени

- = делумно се заострени

0 = во основа се непроменети

+ = делумно се олеснети

++ = значително се олеснети

НП = неприменливо

	--	-	0	+	++	НП	Нето-процент	
							Кв.2 2024	Кв.3 2024
А) Каматна стапка на кредитите			59,9	40,1			-13,6	-40,1
Б) Останати услови								
-Обврски за обезбедување			98,4	1,6			0,0	-1,6
-Покриеност на кредитот со обезбедување ("loan to value" ratio)			98,4		1,6		0,0	-1,6
-Достасување на заемите			100,0				0,0	0,0
-Провизии			84,7	13,7	1,6		-4,5	-15,3
В) Останати фактори, Ве молиме наведете ги								

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „--“ (значително се заострени) и „-“ (делумно се заострени) и збирот на „+“ (делумно се олеснети) и „++“ (значително се олеснети).

15. Како влијаеја долунаведените фактори врз условите за кредитирање на Вашата банка во изминатите три месеци од аспект на одобрувањето потрошувачки кредити и останати кредити на домаќинствата (се однесува на одговорот на прашањето 10)? Ве молиме оценете го придонесот на наведените фактори за заострувањето или олеснувањето на условите за кредитирање, користејќи ја следнава скала:

-- = значително придонесуваат за заострени услови за кредитирање

- = делумно придонесуваат за заострени услови за кредитирање

0 = во основа придонесуваат за непроменетост на условите за кредитирање

+ = делумно придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање

++ = значително придонесуваат за олеснување на условите за кредитирање

НП = неприменливо

	--	-	o	+	++	НП	Нето-процент	
							Кв.2 2024	Кв.3 2024
А) Трошоци на финансиските средства и ограничувања на билансот на состојба		1,3	95,8	2,9			-25,8	-1,6
Б) Притисок од конкуренција								
-Конкуренција од другите банки			28,7	71,3			-57,1	-71,3
В) Согледувања за ризикот								
-Очекувања за вкупната економска активност	1,3		86,2	12,5			1,4	-11,2
-Ризик од неизвршување на обезбедувањето	1,3		96,8	1,9			1,7	-0,6
- Кредитна способност на потрошувачите		50,0	48,1	1,9			38,0	48,1
Г) Останати фактори, Ве молиме наведете ги								

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „--“ (значително придонесуваат за заострени услови за кредитирање) и „-“ (делумно придонесуваат за заострени услови за кредитирање) и збирот на „+“ (делумно придонесуваат за олеснување на условите) и „++“ (значително придонесуваат за олеснување на условите).

16. Како се променети условите на Вашата банка за одобрување потрошувачки кредити и останати кредити на домаќинствата во изминатите три месеци? Ве молиме оценете го секој фактор, користејќи ја скалата:

-- = значително се заострени

- = делумно се заострени

0 = во основа се непроменети

+ = делумно се олеснети

++ = значително се олеснети

НП = неприменливо

	--	-	o	+	++	НП	Нето-процент	
							Кв.2 2024	Кв.3 2024
А) Каматна стапка на кредитите			71,5	28,5			-13,6	-28,5
Б) Останати услови								
-Обврски за обезбедување			98,4	1,6			-1,6	-1,6
-Достасување на заеми			98,4	0,0	1,6		-10,7	-1,6
-Некаматни приходи			98,4	1,6			0,0	-1,6
В) Останати фактори, Ве молиме наведете ги								

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „--“ (значително се заострени) и „-“ (делумно се заострени) и збирот на „+“ (делумно се олеснети) и „++“ (значително се олеснети).

17. Како се промени побарувачката на кредити од страна на домаќинствата во последните три месеци, исклучувајќи ги вообичаените сезонски промени?

	Вкупно		Станбени кредити		Потрошувачки кредити		Останати кредити	
	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024
Значително е намалена								
Делумно е намалена	5,3	4,0	1,4	1,3	3,7	1,3	26,6	26,3
Во основа остана непроменета	80,9	59,3	84,6	60,8	82,3	58,4	61,0	58,6
Делумно е зголемена	13,8	36,7	14,0	37,9	14,0	40,3	12,4	15,1
Значително е зголемена								
Неприменливо								
Вкупно	100	100	100	100	100	100	100	100
Нето-процент	8,5	32,7	12,6	36,6	10,3	39,0	-14,2	-11,2
Број на банки коишто одговориле	12	12	12	12	12	12	12	12

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително е зголемена“ и „делумно е зголемена“ и збирот на процентите „делумно е намалена“ и „значително е намалена“.

18. Како влијаеја наведените фактори врз побарувачката на станбени кредити од страна на домаќинствата во изминатите три месеци (се однесува на прашањето 17)? Ве молиме оценете го секој фактор посебно, употребувајќи ја скалата:

-- = значително придонесува за намалување на побарувачката

- = делумно придонесува за намалување на побарувачката

0 = придонесува за непроменетост на побарувачката

+ = делумно придонесува за зголемување на побарувачката

++ = значително придонесува за зголемување на побарувачката

НП = неприменливо

	--	-	0	+	++	НП	Нето-процент	
							Кв.2 2024	Кв.3 2024
А) Потребности за финансирање								
- Перспективи на пазарот за станбена изградба			80,1	19,9			19,8	19,9
-Доверба на потрошувачите			82,0	18,0			15,3	18,0
-Трошоци на потрошувачите коишто не се поврзани за домувањето			95,1	4,9			4,6	4,9
Б) Употреба на алтернативно финансирање								
-Заштеди на населението		15,1	80,4	4,5			-12,4	-10,6
-Кредити од останатите банки		14,7	79,1	6,2			-10,4	-8,5
- Останати извори на финансирање		14,7	82,4	2,9			-12,1	-11,8
В) Останати фактори, Ве молиме наведете ги								

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „++“ (значително придонесува за повисока побарувачка) и „+“ (делумно придонесува за повисока побарувачка) и збирот на „-“ (делумно придонесува за намалување на побарувачката) и „--“ (значително придонесува за намалување на побарувачката).

19. Како влијаеја наведените фактори врз побарувачката на потрошувачки и останати кредити од страна на домаќинствата во изминатите три месеци (се однесува на одговорот на прашањето 17)? Ве молиме оценете го секој фактор посебно, употребувајќи ја скалата:

--= значително придонесува за намалување на побарувачката

- = делумно придонесува за намалување на побарувачката

0= придонесува за непроменетост на побарувачката

+ = делумно придонесува за зголемување на побарувачката

++ = значително придонесува за зголемување на побарувачката

НП = неприменливо

	--	-	0	+	++	НП	Нето-процент	
							Кв.2 2024	Кв.2 2024
А) Потребите за финансирање								
- Трошење за трајни добра како што се: автомобили, мебел и сл.			72,7	27,3			26,0	27,3
-Доверба на потрошувачите			70,3	29,7			26,6	29,7
Б) Употреба на алтернативи за финансирање								
-Заштеди на населението		15,1	84,9				-15,3	-15,1
-Кредити од останати банки		14,7	71,4	13,9			-13,3	-0,8
-Останати извори на финансирање		1,3	85,3			13,4	-15,0	-1,3
В) Останати фактори, Ве молиме наведете ги								

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на „++“ (значително придонесува за повисока побарувачка) и „+“ (делумно придонесува за повисока побарувачка) и збирот на „-“ (делумно придонесува за намалување на побарувачката) и „--“ (значително придонесуваат за намалување на побарувачката).

20. Ве молиме наведете каква промена очекувате кај условите за кредитирање на Вашата банка, од аспект на одобрувањето кредити на домаќинствата во следните три месеци.

	Вкупно		Станбени кредити		Потрошувачки кредити		Останати кредити	
	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024
Значително ќе се заострат								
Делумно ќе се заострат	1,4	0,9	1,4		1,4	1,7	1,4	
Во основа ќе останат непроменети	86,6	88,3	86,6	89,2	86,6	87,5	86,6	89,2
Делумно ќе се олеснат	12,0	10,8	12,0	10,8	12,0	10,8	12	10,8
Значително ќе се олеснат								
Неприменливо								
Вкупно	100	100	100	100	100	100	100	100
Нето-процент	-10,6	-9,9	-10,6	-10,8	-10,6	-9,1	-10,6	-10,8
Број на банки коишто одговориле	12	12	12	12	12	12	12	12

Нето-процентот преставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително ќе се заострат“ и „делумно ќе се заострат“, и збирот на процентите „делумно ќе се олеснат“ и „значително ќе се олеснат“.

21. Ве молиме наведете каква промена очекувате кај побарувачката на кредити од страна на домаќинствата во следните три месеци (исклучувајќи ги вообичаените сезонски промени).

	Вкупно		Станбени кредити		Потрошувачки кредити		Останати кредити	
	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024
Значително ќе се намали								
Делумно ќе се намали	1,4		1,4		1,4		1,4	
Во основа ќе остане непроменета	66,6	68,5	69,7	68,5	61,2	68,5	81,7	68,8
Делумно ќе се зголеми	32,0	31,5	28,9	31,5	37,4	31,5	16,9	31,2
Значително ќе се зголеми								
Неприменливо								
Вкупно	100	100	100	100	100	100	100	100
Нето-процент	30,6	31,5	27,5	31,5	36,0	31,5	15,5	31,2
Број на банки коишто одговориле	12	12	12	12	12	12	12	12

Нето-процентот претставува разлика помеѓу збирот на процентите „значително ќе се зголеми“ и „делумно ќе се зголеми“ и збирот на процентите „делумно ќе се намали“ и „значително ќе се намали“.

Карактеристики на процесот на кредитирање во Вашата банка

Во следниве две табели се прикажани одговорите на банките на одделни конкретни прашања поврзани со процесот на одобрување кредити.

Кредитирање на претпријатијата*

Фактор/услов	1	2	3	4	5	0	
Број на години за кои се бараат финансиски извештаи		52,1	47,9				1) помалку од две; 2) две; 3) повеќе од две; 4) останато.
Фреквентност на посети на клиентите и на потенцијалните клиенти		16,5	84				1) никогаш; 2) понекогаш; 3) редовно; 4) останато.
Најчеста намена на одобрените кредити	28,9	88	16,5				1) основни средства; 2) обртни средства; 3) ликвидност; 4) останато.
Најчест сооднос на хипотеката и износот на кредитот	97,0	3,0					1) помалку од два; 2) два; 3) повеќе од два; 4) останато.
Достапност на кредитите без залог	82,2	17,1	0,7				1) да; 2) не; 3) само рамковните; 4) останато.
Минимален број на гаранти	56,4					51,7	
Сооднос на приходите на гарантот и месечната отплата	32,2	2,7	1,2	82,8			1) помалку од една третина; 2) една третина; 3) повеќе од една третина; 4) останато.
Задолжителен ексклузивен однос со банката при долгорочно кредитирање	0,7	33,6	65,7	18,3			1) да; 2) не; 3) за некои намени; 4) останато.
Кој ги одобрува кредитите до 100.000 евра?		67,0	21,3	11,7			1) Управниот одбор; 2) Кредитниот одбор; 3) Управниот и Кредитниот одбор; 4) останато
Кој ги одобрува кредитите од 100.000 евра до 500.000 евра?		50,5	38,8	12,5			1) Управниот одбор; 2) Кредитниот одбор; 3) Управниот и Кредитниот одбор; 4) останато
Кој ги одобрува кредитите над 500.000 евра?	19,8	18,0	49,7	12,5			1) Управниот одбор; 2) Кредитниот одбор; 3) Управниот и Кредитниот одбор; 4) останато
Вообичаено времетраење на постапката на одобрување кредит	1,8	34,0	45,9	18,3			1) помалку од една седмица; 2) од една до две седмици; 3) повеќе од две седмици; 4) останато.
Колкав е просечниот период за реализација на хипотеките?	0,5	33,4	36,3	29,8			1) помалку од шест месеци; 2) од шест до дванаесет месеци; 3) од една до две години; 4) повеќе од две години; 5) останато.

*Одделни банки одговориле со повеќе од еден одговор, а некои не одговориле на прашањата.

Кредитирање на домаќинствата*

Фактор/услов	1	2	3	4	5	0	
Дали бројот на месеци на постојано вработување на барателот на кредит е релевантен при одобрувањето на кредит?		100					1-не, 2-да,
Колку месеци вообичаено треба да биде вработен барателот на кредит во постојан работен однос?	52,6	47,1	0,3				1-до шест месеци, 2-од шест до дванаесет месеци, 3-од 1 година до две години, 4-над две години
Најчест сооднос на хипотеката и износот на кредитот	68,7	31,3					1- помалку од два, 2-два, 3- повеќе од два, 4-останато
Достапност на кредитите без залог	88,2	10,1	1,7				1-да, 2-не, 3-само рамковните кредити, 4-останато
Минимален број на жиранти	10,8					89,2	
Сооднос на приходите на жирантот и месечната отплата*	10,8	52,7	22,3	47,8			1-помалку од една третина, 2-една третина, 3-повеќе од една третина, 4- останато
Автоматизирано одобрување кредити на населението	50,2	72,6					1-да, 2-не, 3-останато
Задолжителен ексклузивен однос со банката при долгорочно кредитирање	35,3	75,0	23,3				1-да, 2-не, 3-за некои намени, 4-останато
Кој ги одобрува кредитите во вредност поголема од 20.000 евра?		61,5	10,5	33,6			1-управниот одбор, 2- кредитниот одбор, 3- управниот и кредитниот одбор, 4-останато
Вообичаено времетраење на постапката на одобрување кредит	94,6	39,0					1-помалку од една седмица, 2-една до две седмици, 3- повеќе од две седмици, 4- останато
Колку изнесува просечното времетраење на реализација на хипотеките?	0,3	48,8	24,2	26,7			1-помалку од шест месеци, 2-од шест до дванаесет месеци, 3-една до две години, 4-повеќе од две години, 5-останато

*Одделни банки одговориле со повеќе од еден одговор, а некои не одговориле на прашањата.